

ACC. N:R M. 13335 : 1-8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Jöns Andersson, Hyalbygdslänge
Härad: Braña Berättare: " "
Socken: Esarp Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1954 Född år 1883 i Lund

Barnets vård och uppfostran under förskoleåldern.

s. 1-8. Lu F 98.

Skriv endast på denna sida

Barnets vård och uppfostran under förskoleåldern.
 Den s. k. kottåldern, kallades här i vår trakt; slum-
 åldern, man brukade för alltid säga att barnet
 gick i slum, ("slumkrög" etc.) Denna benämning
 förekom bland landsbyggsbefolkningen under
 1800-talet, och möjligen ännu förut.

Övervakning och fostran.

Tillsynen av barnen övervakades av modern
 eller någon äldre kvinnlig släkting, då modern
 fallit ifrån, eller av en eller annan orsak, ej kunde
 utöva den. De äldre systrarna fanns, fick dessa biträda.
 Någon ("kaga") eller annan arbetskrång förekom ej,
 inte heller kan jag hört att man beundat gjälla
 på dem. Vid 3-4 års ålder fick de blasa sig själva
 utombes och något år före, inombes.

Föräldrarna fordrade obetingad lydelse av barnen
 det hette: ("det skall lojas i tid, det som brukig och
 bli") minsta förseelse straffades med rebartie.

Sept. 98

1

1
mou 44.

och modern inpräntade tidigt i barnen att
den som sparar riset, älskas ej barnen. Taleätt
("sin vilja sätter i klippändan") (Spåga & babruerna konga
ska agas, för hur de inte vato på förtret, so ska de.)

Förhållande till de vuxna.

Barnen kallade modern: mor, fadern: far, morför-
äldrar: mormor & mormor. Föräldrar och vuxna per-
soner tilltalades alltid: J. Några omhetsbetygelse
sitom mot mor eller mormor, förekom sällan.

Barnen lärdes tidigt att hälsa och vara artig, men
något särskilda sätt att hälsa föräldrar eller pers-
oner i olika samhållsställning förekom ej.

Förbud och hotelser

Om du söker tunga åt folk så kommer en fågel
& sätter en klack på den. Om du vänder på ögonen så
blir ^{du} skelögd. Vill du inte krammas, kommer lässon
att dra ner dig i år. Om du viskar, ser det är
märkt, så kommer matlaram ner tar dig.

Barnen var mycket strängt förbjudna att leka med elden. För att hindra dem att gå nära brunnar sade man att där fanns ett farligt odjur, som hette "brunnstjäd" och som tog dem ifall de kom för nära. Något förbud för flickor och pojkar att leka vissa lekar var det. Men de fick ej kyssa var-andra då de var små, tog då fick de åter i kärlek när de blev stora. Man skrämdde ofta barnen med naturväsen, såsom bäckhästen, varulven, nattsamnen, skogsmannen m. fl., även vissa slags djur såsom grävsvin, vesslor m. fl.

En person som barnen skrämdes med, var rackaren, men rackaren var en obekant person på landsbygden, ty rackningen skötte man själva ända tills för några år sen.

Platstilldelning i hemmet.

Sovplatser för barnen var vanligen hos föräldrarna eller i en gemensam bred säng med

plats för två eller tre. Uppemot skolåldern
fick pojkar & flickor, skilda sängplatser.

På vädretiden ej lämpade sig för utlekas, fick
barnen hålla till i dagligstugan, där de hade
sina små pallar, skåpor att lägga ner sina lek-
saker i.

Bläddräkt.

Vid 3-4 års åldern fick barnen sydda kläder
av tjockt hemvävd tyg, vanligen av grå eller
mörk färg. Pojkarnas byxor utan gylf, och som
knäpptes i sidorna med knappar, samt upp-
bass av hängslin, väst & rock av vanligt snitt.
Flickorna likaså hemsydd tröja & kjol, samt
stickad underskjol. Även deras kläder var av
mörkt, hemvävd tyg. Om vintern hade poj-
karna överrock, flickorna vanligen en varm
sekat som knöts på ryggen, flickorna stickad
och pojkarna sydd mössa. Både pojkar och

flickor hade hemvärda, sandiga bomulls-
förkläden, till vardags, vilka fästes om halsen
• knäptes bakläng. Flickorna finare förklä-
den till helgdags. Dessa bands om midjan.
Även halstäckor & ~~halskrogar~~ användes av
barnen. De första skorna var vanligen
träskor, men vid 4 års åldern fick barnen
ett ^{par} skor av läder, liknande de äldres. De
syddes av byströmstaparen ("till västen") d. v. s.
något för stora. Även kläderna syddes "till västen".
Pojarnas hår klipptes så kort som möjligt. Flick-
orna hade pannlock och flätor. Barnen hade
vanligen två uppsättningar kläder, en till vardag
och en till helgdags & fest. De förmägnare hade
särskilda festkläder.

Föda och måltider.

Vid 4 års ålder ansågs barnen hjälpligt kunna reda
sig själv vid måltiderna. Till vardags fick de minsta

hvarnär maten serverad på en flat stol, vid vilken de stod och åt, samtidigt med de vuxna, de större stod vid matbordet. Vid bjudningar satt de minsta hos modern, de största satt vid ett särskilt bord.

Som matsedskap använde de minsta barnen, en liten sked, de större en kniv. Barnen skulle hålla sig lyfta vid bordet och på många ställen skulle någon av dem läsa till och frän maten och tacka för maten.

Någon skillnad på maten för barn och vuxna var det ej, även barnen fick kaffe, men ättraker och karameller, var det mycket sparsamt med, endast någon ^{gong} då mor eller far kom hem från stads kunde de få smaka iakt. Det var brukligt att taga hem kakor och gottis från kalasen, till barnen.

Hygien och sjukvård.

Den dagliga tvättningen verkställdes om morgonen ~~av~~ av mor eller någon flicka, till dess att barnet vid ungefär skolåldern, ansågs kunna sköta den saken själf.

Vadligen en gång i veckan, fick barnen bada
varmbad, i tvättgrytan eller någon lämplig balja.
Om sommaren badade man i ön. Tiden att barn-
nen lärde sig "söga iför", var väl liksom nu, något
olika, för behoven användes nattkräk. Om ett barn
blev sjukat och hade feber, syntes det i ögonen och
kändes het i pannan. Vid värre sjukdomsfall
fick barnet ligga i enskild säng.

Leksaker och lekredskap.

Lekar inomhus på vintern var: blindbock
paniltkar och danslekar med flua, som ofta
leddes av mor, eller någon större systers.

Om sommaren lektes flera slags lekar, i det fria
lekstället var av enkelt slag, vanligtvis hästar
för pojkar och karrade trädockor för flickorna.
~~Det~~ tillverkades hemma, eller köptes på mark-
naden för en billig peng. I Staffanborgs bodde
en snickare som svarade trädockor i såld på marknaden.

Sagor och visor.

De äldre brukade om vinterkvällarna berätta sagor och historier som de hört i sin ungdom och barnen hörde då på. Ibland var det någon farmor eller mormor som berättade för barnen. Man sjöng även visor som man hört genom att köpa s.k. skillingtryck av gårdparihandlare, och som man hört sjungas på marknaderna, vanligen av någon blind visningsare. Färdiga brukade mest om kärlek och brott.

Undervisning och uppfostraning.

I de flesta hem bibesingades barnen en uppfattning om Gud som sträng och straffande. Man talade också om djävulen. Någon gång, men ej ofta tog man barn med till kyrkan. Om söndagseftermiddagen fick barnen leka som vanligt, men ej om f. om. Man lärde barnen att läsa böner. De skulle läsa aftonbön när gått till sängs. Barnen höll tidigt till arbete.

8-
2/11-5/5